

Minska bilbrott i bostadsområden

Två praktiska exempel

IDÉSKRIFT NR 14

OM LOKALT BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETE FRÅN
BROTTSFÖREBYGGANDE RÅDET

RAPPORT 2005:2

Innehållsförteckning

FÖRORD	5
KAPITEL 1. BILBROTT	7
Bilbrott – en dominerande brottstyp	8
Liten ordlista	12
KAPITEL 2. BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETE I BOSTADSOMRÅDEN	15
Arbetsprocessen	16
Brottsförebyggande arbetssätt	17
KAPITEL 3. PLANERING OCH UTVÄRDERING	21
Planering	22
Kartläggning	22
Dokumentation	22
Utvärdering	23
KAPITEL 4. TVÅ BILBROTTSFÖREBYGGANDE PROJEKT	25
GUNNARED	
Bakgrund	26
Åtgärder	28
Utvärdering	31
RYD	
Bakgrund	35
Åtgärder	35
Utvärdering	39
KAPITEL 5. AVSLUTANDE DISKUSSION	45
REFERENSER OCH MER INFORMATION	51

DENNA RAPPORT KAN BESTÄLLAS HOS BOKHANDELN
ELLER HOS FRITZES KUNDSERVICE, 106 47 STOCKHOLM.
TELEFON 08-690 91 90 FAX 08-690 91 91
E-POST ORDER.FRITZES@NJ.SE

PRODUKTION

BROTTSFÖREBYGGANDE RÅDET, INFORMATION OCH FÖRLAG
BOX 1386, 111 93 STOCKHOLM
TELEFON 08-401 87 00 FAX 08-411 90 75
E-POST INFO@BRA.SE
BRÅ PÅ INTERNET WWW.BRA.SE
ISSN 1100-6676 ISBN 91-38-32136-X
FÖRFATTARE KRISTINA MODIG
ILLUSTRATION LARS ESSELIUS
LAYOUT OCH GRAFISK PRODUKTION BRITTON & BRITTON
TRYCK ELANDERS GOTAB AB 2005
© BROTTSFÖREBYGGANDE RÅDET

Förord

Det finns en stor efterfrågan på beskrivningar av lokalt brottsförebyggande arbete i praktiken. I denna skrift presenteras två lokala bilbrottsförebyggande projekt som genomförts i bostadsområdena Gunnared utanför Göteborg och Ryd i Linköping. Det har känts angeläget att lyfta fram projekten främst av två skäl. Dels på grund av det positiva engagemang arbetet mot bilbrott väckt hos de boende i området, dels på grund av de effekter arbetet har gett på bilbrottsligheten. I både Gunnared och Ryd har bilbrottsligheten nästan halverats under projektiden.

Syftet med den här skriften är att möta behovet av beskrivande brottsförebyggande åtgärder samt att inspirera och ge underlag för ett framgångsrikt arbete mot bilbrott. Skriften riktar sig till fastighetsföretag och alla andra som är intresserade av att arbeta mot bilrelaterade brott i bostadsområden.

Materialet till beskrivningarna av de bägge projekten har hämtats från de utvärderingar som sammanställts av Ulf Malm vid Malm Kommunikation AB avseende Gunnared samt av polisinspektör Ulf Andersson vid Närpolis Väst i Linköping tillsammans med företaget Skill Studentkompetens AB vid Linköpings universitet avseende Ryd. Övrigt material är hämtat från BRÅ:s tidigare utgivna material.

Skriftens författare är Kristina Modig, verksam vid BRÅ.

Stockholm i januari 2005

Jan Andersson
Generaldirektör

Lars Alexandersson
Enhetschef

kapitel 1.

Bilbrott

Bilbrott – en dominerande brottstyp

Bilbrott är ett av de vanligaste vardagsbrotten. Med bilbrott menas i denna text tillgrepp och stöld av bil samt stöld ur och från bil. Såväl fullbordade brott som försök åsytas.

Från 1960, då biltillgrepp för första gången särredovisas i brottsstatistiken, har biltillgreppen ökat från omkring 18 000 till drygt 53 000 år 2003. Under 2003 anmäldes 200 000 bilbrott i hela landet. Det motsvarar nästan en femtedel av alla anmälda brott. I förhållande till antalet registrerade bilar är antalet biltillgrepp dock relativt konstant med en nivå på 150 biltillgrepp per 10 000 registrerade bilar per år. Trots att det skett en minskning av denna typ av brottslighet de senaste åren är bilbrottsligheten den enskilt största brottstypen i vårt land.

HÖGA KOSTNADER

Kostnaderna för den totala bilbrottsligheten är mycket höga. Försäkringsbolagen betalar varje dag ut i genomsnitt 5 miljoner kronor för stöldskador på bil. Det innebär kostnader på drygt 1,8 miljarder kronor om året. Även rättsväsendets kostnader för denna typ av brott är betydande. Bara den tid som läggs på att administrera polis-anmälningar av bilbrott uppskattas till närmare 70 000 arbetstimmar per år vilket motsvarar drygt 30 årsarbetskrafter (BRÅ, 2002a).

Den som drabbas hårdast av bilbrottsligheten är naturligtvis den enskilda bilägaren. Ett bilbrott medför, förutom ekonomiska kostnader, merarbete i form av kontakter med försäkringsbolag och verkstäder. Att bilen är borta eller obrukbar innebär också olägenheter för den drabbade och dennes familj. Detsamma gäller vid brott och stöld ur bilen.

ETT STRATEGISKT BROTT

Bilbrott är ett vanligt ungdomsbrott, vilket i sig motiverar kraftfulla insatser. Forskning visar att biltillgrepp är ett så kallat strategiskt brott. Det innebär att brottet indikerar en hög risk för att gärningsmannen fortsätter sin brottskarriär. Bilbrott har dessutom ofta samband med annan brottslighet. Tillgripna bilar används till exempel i samband med rån och inbrott. Föraren av en tillgripen bil kan ock-

så utgöra en stor fara för andra trafikanter. Verkningsfulla åtgärder och ett omfattande brottsförebyggande arbete krävs för att reducera bilbrottsligheten och dess följdverkningar.

GÄRNINGSMÄNNEN

Den övervägande delen av gärningsmännen tillgriper en bil för att tillgodose ett transportbehov. Den större delen av de övriga gärningsmännen har för avsikt att nöjesåka med bilen. En mindre del av gärningsmännen har för avsikt att tjäna pengar på att omsätta den stulna bilen eller bildelarna (BRÅ, 2004a).

OFFREN

Risken att utsättas för ett bilbrott beror ofta på var man bor. Risken är speciellt stor i allmännyttans bostadsområden och de större tätorternas bostadsområden är särskilt utsatta. De flesta blir utsatta för brott i sitt eget bostadsområde. Äldre bilar drabbas i högre utsträckning än nyare och en del fabrikat drabbas i större utsträckning än andra.

BILBROTT SKAPAR OTRYGGHET

Bilbrottsligheten är en otrygghetsfaktor också för dem som inte själva blivit utsatta. När de tillfrågade i trygghetsmätningar och liknande medborgarundersökningar får frågan om vilka brott och ordningsstörningar som de anser vara störst problem i deras bostadsområden, hamnar bilbrotten nästan undantagslöst högst på listan (BRÅ, 2002a).

LOKALA PROBLEM KRÄVER LOKALA ÅTGÄRDER

Bilbrottsligheten drabbar människor i deras närmiljö. Brottsförebyggande åtgärder bör därför sättas in på lokal nivå. Enskilda personer, företag och organisationer har både ett ansvar och en avgörande betydelse för ett framgångsrikt brottsförebyggande arbete. För att det brottsförebyggande arbetet ska vara effektivt krävs lokalt engagemang och handlingsvilja. Därutöver behövs kunskap om vilka åtgärder som är verksamma på kort och lång sikt. Uppföljning och utvärdering är två viktiga komponenter för ett långsiktigt livskraftigt brottsförebyggande arbete.

RUTINAKTIVITETSTEORIN

En kriminologisk teori utgår från vardagens förändringar och olikheter för att förklara varför brott uppkommer. Enligt rutinaktivitetsteorin är vissa förutsättningar nödvändiga för uppkomsten av ett brott. Den brottsliga gärningen förutsätter en gärningsman, ett offer eller ett angreppsobjekt och frånvaron av kapabla väktare. Med kapabla väktare menas att offret eller angreppsobjektet inte är bevakat eller skyddat utan kan angripas. Väktaren behöver inte vara en polis eller en ordningsvakt utan kan vara vem som helst som kan avstyra eller förhindra att ett brott begås. Begreppet kapabel väktare innefattar också lås och larm.

BIDRAGANDE SAMHÄLLSFÖRÄNDRINGAR

Brottsnivån påverkas av hur vi organiserar vårt dagliga liv. Samhällsförändringar och förändrade levnadsmönster medför nya brottstillfällena. Den sociala kontrollen har minskat. Förr i tiden bodde man och arbetade oftast på samma plats. De stöldbegärliga objekten övervakades naturligt. Numera innebär förändrade levnadsmönster att människor vanligen är borta från sina hem på dagtid och att de under denna tid låter sina bilar stå obevakade på parkeringsplatser. Mängden av attraktiva stöldobjekt har också ökat kraftigt. Ett annat exempel är det ökande resandet. Det har medfört att bland annat värdeföremål riskerar att ligga synliga i situationer och på platser där de kan locka gärningsmän. Exempel på detta är föremål som lämnas kvar i bilen.

SKRIFTENS DISPOSITION

Idéskriften utgår från de insatser som gjorts mot bilbrott i bostadsområdena Gunnared utanför Göteborg och Ryd i Linköpings kommun. Båda insatserna har varit framgångsrika. Bilbrottsligheten närmast halverades under projektiden. Dessutom kännetecknas arbetena av det engagemang de lyckades skapa hos de boende i områdena. Projekten beskrivs närmare i kapitel fyra. Projektbeskrivningarna är uppbyggda enligt mallen: bakgrund, åtgärder och utvärdering. Resultatdelen beskriver arbetets effekter på bilbrottsligheten. Utvärderingen utgörs huvudsakligen av de engagerades samt de boendes upplevelser och synpunkter på arbetet. Förhoppningen är att projek-

ten kan inspirera och ge vägledning inför bilbrottsförebyggande arbete i bostadsområden.

Kapitel två behandlar bilbrott i bostadsområden och tillvägagångssätt i det brottsförebyggande arbetet. Kapitel tre handlar om planeringen och utvärderingen av det brottsförebyggande arbetet. Kapitel fem diskuterar och sammanfattar de insatser som gjorts i Gunnared och Ryd samt brottsförebyggande arbete i allmänhet.

Liten ordlista

INFORMELL KONTROLL är tillsyn av föremål, platser eller personer som utförs naturligt utan att den kontrollerande behöver vara medveten om det. Boende med utsikt mot en närbelägen parkering kan till exempel utöva en informell kontroll.

OMFÖRDELNING betyder att en situationell brottsförebyggande åtgärd leder till att brottsligheten flyttas till andra platser, tider eller annan typ av brottslighet. Om åtgärder sätts in på en parkeringsplats kanske bilbrotten flyttas till en annan. Erfarenheterna visar dock att i de allra flesta fallen är omfördelningen betydligt lägre än den förebyggande effekten.

SPRIDNING betyder att en situationell brottsförebyggande åtgärd också har positiva effekter på platser, tider eller annan typ av brottslighet som inte avsetts. Om åtgärder mot bilbrott sätts in i ett bostadsområde kanske brottsligheten även minskar i ett närliggande område.

SITUATIONELL BROTTSPREVENTION inriktar sig på själva brottsituationen och syftar bland annat till att försvåra själva genomförandet av brottet samt ökar möjligheten att upptäcka brott. Därutöver kan situationell brottsprevention innebära att man minskar den förväntade lönsamheten av ett brott. Bilägaren kan till exempel se till att avlägsna stöldbegärliga värdeföremål från bilen när den lämnas obevakad. Situationell brottsprevention kan handla om att förändra miljön, öka bevakningen eller installera stöldskydd. Projekt som arbetat framgångsrikt med denna typ av prevention får ofta snabba och mätbara resultat. Det kan också vara lättare för olika samverkande aktörer att enas om denna typ av åtgärder jämfört med åtgärder som verkar på det socialpreventiva planet.

SOCIAL BROTTSPREVENTION försöker påverka individens brottsbenägenhet. Påverkan sker oftast genom att stärka individens självkontroll och de sociala banden till samhället. Arbetet är långsiktigt och resultatet kanske inte blir synligt förrän efter flera år. Framgångsrika åtgärder har dock ofta långsiktiga och genomgripande effekter.

GRANSKAPSPREVENTION har två beståndsdelar. Den ena handlar om att stärka den sociala strukturen i ett bostadsområde genom att stärka banden mellan de boende. Den andra handlar om att förändra beteendet bland tänkbara brottsoffer och genom detta minska antalet brottsfall. Granskapsprevention innebär på så sätt en blandning av situationell och social brottsprevention.

SKALSKYDD är ett samlingsnamn för olika typer av skyddande avgränsningar som exempelvis grindar, murar, stängsel eller galler.

UPPFÖLJNING avser mindre omfattande studier av vad som händer i samband med en åtgärd eller ett projekt. Uppföljningar sker ofta under det pågående arbetet för att ge möjligheter att förbättra den.

UTVÄRDERING innebär mer omfattande försök att studera ett arbete. En utvärdering kan innebära såväl undersökningar av arbetets effekter som en undersökning av metoderna och utnyttjandet av resurser.

kapitel 2.

Brottsförebyggande arbete i bostads- områden

Arbetsprocessen

Ett framgångsrikt lokalt brottsförebyggande arbete måste baseras på kunskap. Ett sätt att skaffa sig den nödvändiga kunskapen är att kartlägga förekommande problem och tillgängliga resurser. En kartläggning och inventering innan ett arbete påbörjas kan fylla flera syften.

■ GEMENSAM PROBLEMBILD

De som arbetar tillsammans i ett brottsförebyggande projekt kan ha olika bilder av hur problemen ser ut och vad som krävs för att åstadkomma en förändring. En gemensam problembild är en god utgångspunkt för diskussion om lämpliga åtgärder och ett fortsatt fungerande samarbete.

■ MÅLFÖRMULERING

För att kunna ställa upp mål för arbetet krävs att man känner till den aktuella problembilden.

■ EFFEKTIVT RESURSNYTTJANDE

Kartläggningen kan ge information om vilken slags åtgärd som är bäst lämpad att påverka en viss typ av problem inom ett område. Tillgängliga resurser kan då användas på ett effektivt sätt.

■ ÅTGÄRDSUTVÄRDERING

För att veta om en insatt åtgärd haft någon effekt behöver man veta hur situationen såg ut innan åtgärden sattes in. Genom att ta reda på detta i inledningsskedet kan en jämförelse mellan de två situationerna göras.

Ett framgångsrikt lokalt brottsförebyggande arbete innebär att olika aktörer ska samverka i planering, genomförande av åtgärder och utvärdering. Samarbetet underlättas av om arbetsprocessens olika steg tydliggörs.

ARBETSPROCESSENS FEM STEG

1. Kartläggning
2. Problemanalys
3. Genomförande av åtgärder
4. Utvärdering av vidtagna åtgärder
5. Återkoppling av utvärderingens resultat.

För att nå framgång med det lokala brottsförebyggande arbetet krävs att åtgärder och erfarenheter dokumenteras och följs upp. Utvärderingen möjliggör en förbättring av de tidigare genomförda åtgärderna. Denna återkoppling är en mycket viktig del av det efterföljande arbetet. Kapitel tre beskriver planering och utvärdering mer utförligt.

(Informationen om arbetsprocessen är hämtad från *Utvärdering och dokumentation*, Lokalt brottsförebyggande arbete, idéskrift # 4, s. 7–10.)

Brottsförebyggande arbetssätt

FYSISK UTFORMNING

Den fysiska utformningen täcker ett brett område. Planering, ombyggnad och renovering av ett bostadsområde samt utformning och placering av en bilparkering är ett par exempel på detta. Bostadsområden ska kännetecknas av en känsla av tillhörighet och synlighet. Tillhörigheten innebär att det tydligt ska framgå hur offentlig eller privat ett utrymme eller en plats är. Synligheten innebär i sin tur den informella kontroll människor utför genom att befinna sig på en plats eller genom att ha översikt över den. En ökad förekomst av antalet ”vakande ögon” i bostadsområdet har en brottsförebyggande effekt. All planering, om- och tillbyggnad av bostadsområden bör göras ur ett brottsförebyggande perspektiv. En boendestruktur präglad av synlighet, närhet och som inbjuder till boendeengagemang verkar brottsförebyggande i sig. En blandning av olika verksamheter, bostäder, affärer och annan service skapar levande miljöer med ökad förekomst av kapabla väktare¹.

1) För en förklaring av begreppet, se rutinaktivitetsteorin i kapitel 1.

UTVECKLAD FASTIGHETSSKÖTSEL

Bostadsområden där boende tar ett ansvar och visar ett intresse för hur området ser ut, har en lägre brottslighet jämfört med områden som ser ut att ha lämnats åt sitt öde. En utvecklad fastighetsskötsel kan innefatta allt ifrån röjning av buskage, förbättring av belysning, snabbare åtgärdande av uppkommen skadegörelse till att ta reda på de boendes önskemål i syfte att öka trygghet och trivsel.

GRANNSAMVERKAN

Grannsamverkan är ett samlingsnamn för åtgärder där de boende i ett bostadsområde bildar ett brottsförebyggande nätverk. Denna samverkan kan ge upphov till en rad förbättringar både när det gäller den fysiska utformningen och utvecklingen av fastighetsskötseln. En grannsamverkansgrupp kan fungera som en påtryckargrupp och också själv aktivt genomdriva en förändring. Vanligen kombineras de brottsförebyggande åtgärderna med utbildning om brottsförebyggande arbete i ett nära samarbete med polisen.

Bilbrottsförebyggande arbete inom ramen för grannsamverkan kan ske på flera sätt. En inventering av möjligheterna att parkera säkert samt åtgärder för att förbättra detta är ett exempel. Förbättrat stöldskydd och ömsesidig tillsyn av varandras bilar är ett annat exempel.

kapitel 3.

Planering och utvärdering

Planering

Det brottsförebyggande arbetet vinner på att planeras noga. Med tydliga och rimliga mål ökar förutsättningarna för ett framgångsrikt genomförande och för att åtgärderna får de avsedda effekterna. Målsättningarna med arbetet bör formuleras tydligt. Man bör skilja på målsättningar för vilka åtgärder som ska genomföras respektive vilka effekter man önskar uppnå. I planeringsstadiet kan man undersöka om det finns utvärderingar av de åtgärder man planerar att vidta. Dessa kan ge en vägledning om åtgärdernas effektivitet på brottsligheten.

Kartläggning

En kartläggning av den aktuella problemsituationen ger möjlighet att hitta mönster. Att följa upp denna bild kontinuerligt under arbetets gång innebär att man kan följa brottslighetens utveckling såväl som det arbete men lägger ner för att minska den. Informationen kan komma från flera olika håll, till exempel polisens statistik, boendeundersökningar, intervjuer med personer som är insatta i bostadsområdet samt uppgifter från fastighetsföretag och försäkringsbolag.

Dokumentation

Dokumentation behöver varken vara resurs- eller tålmodskrävande. Den kan bygga på anteckningar, intervjuer, protokolluppgifter och statistik. En god regel är att den insamlade informationen ska kunna utgöra ett tillräckligt underlag för att andra intresserade ska ha möjlighet att upprepa de vidtagna åtgärderna. Dokumentationen underlättas om man redan från början bestämmer sig för vilka uppgifter man behöver. Att planera uppgiftsinsamlandet ger en god grund för en senare utvärdering av arbetet. Det finns också andra viktiga skäl till varför verksamheten bör dokumenteras. Själva beskrivningen av arbetsfördelningen är ett bra sätt att klargöra de olika ingående aktörernas roller och ansvar. I flera fall finns det också ett behov av att beskriva arbetet för andra, till exempel då ekonomiska medel söks för ett projekt eller i kontakt med media. Det är även viktigt

att kunna sprida erfarenheter om brottsförebyggande arbete till andra. En sådan spridning sker effektivast om erfarenheterna finns tillgänglig i skriftlig form.

Utvärdering

En uppföljning och utvärdering av verksamheten ger en möjlighet att förändra eller besluta om fortsatta åtgärder. Utvärderingen av arbetet kan delas upp i två delar. Den ena delen består i en undersökning av i vilken utsträckning de planerade åtgärderna genomförts. Den andra delen består i att undersöka i vilken utsträckning de vidtagna åtgärderna faktiskt har haft effekt på brottsligheten. Effekten av en åtgärd kan beskrivas som skillnaden mellan vad som hänt och vad som skulle ha hänt om åtgärden inte vidtagits.

Det finns fördelar med att låta utvärderingen göras av en utomstående, oberoende person. Det kan ge en mer objektiv bild och underlätta framförandet av motiverad kritik. Det är dock inte alltid möjligt att engagera utomstående utvärderare. En utvärdering inom ramen för projektet kan genomföras på ett bra sätt och ge en rättvis bild av det utförda brottsförebyggande arbetet.

(Informationen är bland annat hämtad från *Utvärdering och dokumentation, Lokalt brottsförebyggande arbete*, idéskrift # 4.)

kapitel 4.

Två bilbrotts- förebyggande projekt

Kapitlet ger två exempel på verkliga insatser som gjorts i bostadsområden för att minska bilbrottsligheten.

Ulf Malm vid Malm Kommunikation AB har sammanställt en utvärdering av projektet i Gunnared med titeln *Fastighetsägare i samarbete för minskad bilbrottslighet*. Ulf Andersson vid Närpolisområdet Linköping Väst har som ansvarig polisinspektör tillsammans med företaget Skill Studentkompetens AB sammanställt en utvärdering av projektet i Ryd. Texten i det här kapitlet baseras på de båda utvärderingarna.

Gunnared

Bakgrund

I Gunnared bor cirka 21 000 människor. Här finns privata och kommunala bostadsrätter, privata och kooperativa bostadsrätter samt egna bostäder. Gunnared betraktas som en problemtyngd stadsdel och har varit föremål för flera statliga utvecklingsinsatser genom åren. Jämfört med övriga Göteborg är medelinkomst, förvärvsintensitet och utbildningsnivå på en generellt låg nivå.

Gunnareds brottsförebyggande råd arbetar sedan starten 2000 med övergripande frågor som berör stadsdelen i stort. Det finns även ett lokalt råd i vart och ett av de fyra bostadsområdena Lövgärdet, Rannebergen, Gårdsten och Angereds centrum. Bilbrott har länge varit ett stort problem i stadsdelen.

Gunnareds brottsförebyggande råd behövde en grund att stå på inför det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet. Rådet beslöt att kartlägga problemen med utsatthet för brott och otrygghet i de fyra bostadsområdena. Kartläggningen gjordes under senare delen av 2000. Kartläggningen innefattade:

- Redovisning av polisanmäld brottslighet
- Enkätundersökning med frågor om upplevd otrygghet och utsatthet för brott
- Intervjuer med nyckelpersoner.

Resultatet av kartläggningen visade att bilbrottsligheten var ett av de största problemen i området.

En tid efter det att resultaten presenterats tog ett av allmännyttans bostadsföretag kontakt med samtliga fastighetsägare till flerbostadshus samt den största lokalfastighetsägaren i Gunnared. Fastighetsägarna diskuterade förutsättningarna för att tillsammans arbeta med frågorna om trygghet och säkerhet. Utgångspunkten för diskussionen var att tryggheten i Gunnared var en angelägenhet för alla fastighetsägare och att de skulle kunna bedriva ett effektivt brottsförebyggande arbete tillsammans. Diskussionerna ledde till att sju fastighetsägare hösten 2001 slöt ett samarbetsavtal som innebar att de gemensamt skulle arbeta förebyggande. Det gick ut på att var och en av de sju fastighetsägarna sköt till pengar för en gemensam finansiering av en projektledning.

Den gemensamma utgångspunkten var enligt Ulf Malm att trygghetsskapande arbete är ekonomiskt lönsamt och att alla parter tjänar på ett samarbete kring frågorna om trygghet. De boende vinner både socialt och ekonomiskt då otryggheten och utsattheten i hemmiljön minskar. Ett tryggare bostadsområde innebär ökade fastighetsvärden och minskade kostnader för skadegörelse för bostadsföretag och bostadsrättsföreningar. Tryggare lokaler innebär fler och nöjdare kunder och lokalhyresgäster.

Projektledningen tillsattes i oktober 2001 och bestod av två personer som arbetade på halvtid. Målet var att projektarbetet vid projektidens slut skulle ingå som en naturlig del av fastighetsägarnas fastighetsförvaltning. Sedan årsskiftet 2003/2004 sköts det brottsförebyggande arbetet helt och hållet av fastighetsägarna själva.

Fastighetsägarnas samverkansarbete leds av en styrgrupp med företrädare för företagen. Projektarbetet har bedrivits genom att den tidigare projektledningen stimulerat fram konkreta åtgärder i en arbetsgrupp sammansatt av fastighetsföretagens distriktschefer och förvaltare. Arbetsgruppen träffas ungefär tio gånger om året. Finansieringen av åtgärderna har skett genom att respektive fastighetsägare har bekostat åtgärderna i sina egna fastigheter.

Åtgärder

Ett antal åtgärder vidtogs som ett led i trygghetsarbetet. Ett av de viktigaste målen var åtgärder mot bilbrottsligheten. Bilbrottslighet har länge varit den vanligaste brottstypen i Gunnared vilket också tydligt framgick under den inledande kartläggningen. Bilbrott är också den brottstyp som drabbar flest boende. Utgångspunkten för arbetet mot bilbrott har varit att påverka tillfällesstrukturen. Genom att minska antalet tillfällen till att begå brott minskas också antalet begångna brott. (Fastighetsföretagen har alltså använt sig av situationella åtgärder i sitt brottsförebyggande arbete, se kapitel 1.) Följande åtgärder vidtogs bland annat:

- Säkrare parkeringsplatser
- Tryggare boendemiljöer
- Tillhandahållande av rattkrycka
- Åtgärder mot buskörning med moped
- Information
- Gemensam bevakning
- Trygghetsvandringar med boende.

SÄKRARE PARKERINGSPLATSER

Under vintern 2001/2002 gick samverkansgruppens projektledning igenom samtliga parkeringsplatser i Gunnared. Därefter föreslog de ett antal fysiska åtgärder för att försvåra bilbrott. Förslagen delades in i kortsiktiga och långsiktiga åtgärder. De åtgärder som vidtagits har framför allt inneburit följande:

- Kraftigt ökad belysning
- Beskränning av skymmande träd och buskar
- Borttagning av murar och andra skalskydd
- Städning och underhåll.

Så gott som samtliga av Gunnareds boendeparkeringar har genomgått förändringar.

TRYGGARE BOENDEMILJÖER

Källare, cykelförråd, tvättstugor, lägenhetsdörrar och utemiljöer i anslutning till byggnaderna har blivit föremål för åtgärder. Åtgärderna

har inneburit bättre belysning, ökad insyn, bättre skalskydd² och en mer medveten förvaltning.

TRYGGHETSCERTIFIERING

För att säkra de långsiktiga åtgärderna utvecklade Gunnareds fastighetsägare tillsammans med en annan förening av fastighetsägare i Gamlestaden två checklistor för trygghetskontroll av parkeringsplatser och bostadsfastigheter. Checklistorna gäller befintlig bebyggelse och kontrollen kallas GGO2 (Gunnared Gamlestaden 2002). Listorna innehåller frågor som kan besvaras med ”ja” eller ”nej”. Ju fler ja-svar desto tryggare parkering eller byggnad. Frågorna gäller bland annat belysning, skyltning, skalskydd samt förvaltningsfrågor. Resultatet räknas sedan ut för att se om parkeringen eller byggnaden blir godkänd enligt GGO2. Att en parkering eller en fastighet godkänns enligt GGO2 är förstås ingen garanti för att de boende är fredade från brott. Förhoppningen från fastighetsägarna är att tryggheten kommer att öka då det finns ett tydligt samband mellan utsatthet för brott och den trygghet individen upplever. En välhållen, ljus och ordnad miljö bidrar också till en ökad trygghet (BRÅ, 2004 b).

Diskussioner har förts om GGO2 även kan bli ett användbart instrument för bostadsområden i övriga Göteborg. En tanke är att särskilda besiktningsmän ska utbildas och få rätt att godkänna parkeringar och byggnader enligt GGO2. Ett särskilt dataprogram för att hantera kontrollerna har tagits fram av ett av Gunnareds fastighetsföretag. Det finns också planer på att ta fram särskilda skyltar med bevis om att parkeringsplatsen eller byggnaden har godkänts enligt GGO2. De parkeringsplatser i Gunnared där åtgärderna genomfördes var stora, sammanhängande och låg i anslutning till bostadsområdena.

TILLHANDAHÅLLANDE AV RATTKRYCKA

I Gunnared har de boende som hyr parkeringsplats kostnadsfritt fått låna en rattkrycka, mot att de kommit överens med hyresvärden om att använda den.

En rattkrycka signalerar att bilägaren är medveten om riskerna

2) För en förklaring av begreppet, se ordlista kapitel 1.

att drabbas av bilbrott och att han eller hon troligen inte heller lämnat något värdefullt i bilen. Användning av rattkrycka är därför en åtgärd som visat sig mycket effektiv mot både biltillgrepp och inbrott i bil. Svårigheten är att få bilägare att använda sig av rattkrycka.

ÅTGÄRDER MOT BUSKÖRNING MED MOPED

Under våren 2002 genomförde fastighetsägarna i Gunnared i samverkan med närpolisen i Angered en kontroll av alla mopeder och motorcyklar som påträffades i cykelrum, källare och på andra platser. Uppgifter om mopeden/motorcykelns fabrikat, färg, årsmodell, ramnummer och parkeringsställe antecknades och sparades för framtiden. Alla stulna och övergivna fordon överlämnades till polisen. Åtgärden genomfördes för att förhindra buskörning och för att komma till rätta med moped- och motorcykelstölder. Efter åtgärden fanns det betydligt färre mopeder att busköra med och de boende i Gunnared upplevde sommaren 2002 som mycket lugnare än tidigare somrar när det gällde buskörning.

INFORMATION

Projektledningen har kontinuerligt informerat anställda inom bostadsföretagen, bostadsrättsföreningarna och samfällighetsföreningarna i Gunnared om det gemensamma brottsförebyggande arbetet. En del av informationen har bestått i att öka kunskaperna om brottsprevention och trygghetsarbete i allmänhet. De brottsförebyggande råden i Gunnared har också hjälpt till att sprida muntlig information.

Varje vecka har distriktschefer och bostadsrättsföreningar fått aktuell brottsstatistik om de brott som anmälts i deras område. Det har givit fastighetsägarna möjlighet att snabbt åtgärda rådande problem. Brottsstatistiken har redovisats månadsvis, halvårsvis och årsvis i form av kartor och tabeller. Varje bostadsföretag och bostadsrättsförening har sedan i sin tur ansvarat för att föra informationen vidare till de boende.

GEMENSAM BEVAKNING

I juni 2003 tecknades ett gemensamt avtal om bevakning mellan fastighetsägarna och stadsdelsförvaltningen. Avtalet innebär att fastig-

hetsägarna och stadsdelsförvaltningen har gemensamma bevakningsbilar. Bevakningsföretaget utgår från en särskilt avsedd lokal i bostadsområdet Gårdsten. Tidigare har varje fastighetsägare för sig anlitat ett väktarbolag. Den nya lösningen bedöms som betydligt mer effektiv än den gamla.

TRYGGHETSVANDRINGAR

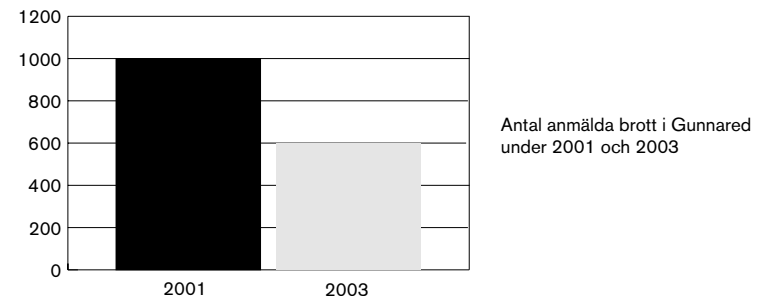
Fastighetsägare, boende och representanter för stadsdelsförvaltningen och andra berörda kommunala förvaltningar har vandrat i bostadsområdena och antecknat omständigheter som kännetecknar en otrygg miljö. Därefter har flera av bostadsföretagen vidtagit åtgärder som bland annat lett till bättre belysning och tryggare utemiljöer.

Utvärdering

EFFEKTER PÅ BILBROTTLIGHETEN

Enligt Ulf Malms utvärdering har bilbrottsligheten i Gunnared nästan halverats mellan 2001 och 2003. Den minskade under den aktuella perioden med 46 procent. Bilbrotten utgjorde mer än en fjärdedel av de anmälda brotten under 2001. Då anmäldes totalt 1000 bilbrott jämfört med 559 under 2003. Minskningen gäller alla typer av bilbrott, försök till biltillgrepp, fullbordat biltillgrepp, stöld ur eller från fordon samt skadegörelse på motorfordon. Minskningen omfattar samtliga bostadsområden i Gunnared. Bilbrott anmäls i hög utsträckning, varför mörkertalen kan antas vara små (BRÅ, 2004 a).

Det finns enligt Malm ett starkt samband mellan minskningen av bilbrott och de genomförda åtgärderna. Minskningen påbörjades

under sommaren 2002 och fortsatte sedan under hela hösten samtidigt som många parkeringar bland annat fick kraftigt förbättrad belysning och rattkryckorna började delas ut. Från december 2002 har anmälningarna om brott stabiliserats på en väsentligt lägre nivå än tidigare.

Mellan 2001 och 2003 har den anmälda brottsligheten i Gunnared minskat med 20 procent, från 3 565 anmälda brott till 2 861. Även den totala brottsligheten har minskat i alla de fyra bostadsområdena under den aktuella tidsperioden. I Lövgärdet minskade brottsligheten med 18 procent, i Rannebergen med 40 procent, i Gårdsten med 25 procent och i Angereds centrum med 8 procent.

Det är framför allt stöld- och skadegörelsebrott som minskat kraftigt i Gunnared. Från 2 287 anmälda brott 2001 till 1 547 anmälda brott 2003. För övriga brottstyper är förändringarna mindre tydliga.

Bilbrottsligheten minskade i hela Gunnared. I områden med småhus minskade bilbrottsligheten dessutom mer än i områdena med flerbostadshus.

I två av Gunnareds grannstadsdelar minskade bilbrottsligheten tydligt under den aktuella tidsperioden. I en närbelägen kommun ökade dock bilbrottsligheten något. Någon synlig överflyttning av brott till Gunnareds grannstadsdelar eller andra kommuner har inte skett. Om brottsligheten eventuellt flyttat ännu längre bort är det svårt att bedöma. Ett rimligt antagande är dock att merparten av de bilbrott som förebyggts i Gunnared helt enkelt har upphört.

Det finns alltså ett starkt samband i tid och rum mellan fastighetsägarnas åtgärder och den minskade brottsligheten i Gunnared. Frågan är om det finns andra omständigheter som kan ha påverkat utvecklingen.

Även andra aktörer än fastighetsbolagen har arbetat med trygghetsfrågor i Gunnared. Som exempel kan nämnas närpolisen i Angered som på senare år fått kraftigt ökade resurser och i sitt arbete särskilt fokuserat på narkotikabrott och ungdomsbrottslighet. Närpolisområde Angered består av stadsdelarna Gunnared och Lärjedalen. De har också visst verksamhetsansvar för ungdomsbrottsligheten i Ale kommun.

Ett stort utvecklingsarbete pågår också sedan flera år i bostads-

området Gårdsten i Gunnared. Flera av Gunnareds bostadsföretag och bostadsrättsföreningar arbetar sedan länge med trygghetsfrågor utanför fastighetsägarsamarbetet. De har bland annat förbättrat skalskydd, städning och underhåll.

Det är enligt Malm sannolikt att polisens utökade arbetsinsatser i närpolisområdet har varit effektiva för det brottsförebyggande arbetet i Gunnared. Emellertid har bilbrottsligheten inte alls minskat på motsvarande sätt i de delar av närpolisområdet som ligger utanför Gunnared. I Ale kommun ökade bilbrottsligheten till och med något.

Fastighetsägarnas ambition med samarbetet kring det brottsförebyggande arbetet var att minska utsattheten för brott och öka tryggheten bland Gunnareds invånare. Åtgärderna syftade till att förhindra att de boende blev offer för brott. Genom de åtgärder som genomförts har det blivit svårare för invånarna i Gunnared att begå brott. Emellertid har brottsligheten i stadsdelen varierat även innan de ovan beskrivna åtgärderna genomfördes. Befolkningens sammansättning har också en påverkan på brottsligheten i ett bostadsområde. Med ett färre antal brottsaktiva personer hade brottsligheten kunnat minska ytterligare. Motsatsen innebär att enskilda brottsaktiva personer kan ha en dämpande inverkan på en annars positiv utveckling.

Enligt utvärderingen vittnar samstämmiga uppgifter om att problemen med ungdomsgång som bråkar och stör har ökat kraftigt i Lövgärdet under de senaste två åren. Samtidigt pekar utvecklingen i Rannebergen på att det möjligen funnits färre brottsaktiva personer där under 2002 och 2003 jämfört med tidigare.

INSTÄLLNINGEN HOS DE BOENDE

Fyra uppföljande offer- och trygghetsenkäter sändes ut till de boende i Gunnared under hösten/vintern 2003. Syftet var att få en tydligare bild av Gunnaredsbarnas utsatthet för brott och deras upplevda otrygghet. Frågorna i den uppföljande undersökningen var i huvudsak desamma som i den inledande kartläggningen. Genom detta blev det möjligt att jämföra de boendes situation under 2001 respektive 2004. 2 400 enkäter fördelades jämnt över de fyra bostadsområdena. Svarsfrekvensen blev 68 procent. Den tidigare svarsprocenten under 2001 var 78 procent.

Av drygt 1 500 personer som besvarade den uppföljande enkäten

uppgav 14 procent att de hade drabbats av ett eller flera brott under det senaste året. I 2001 års undersökning var motsvarande siffra 23 procent. De boendes svar visar alltså på en kraftigt minskad utsatthet för brott. Deras egna uppgifter pekar på en minskning som är betydligt större än vad den polisanmälda brottsligheten ger uttryck för.

Av dem som besvarade den uppföljande enkäten uppgav 44 procent att brott mot bilar eller mot motorcyklar var ett stort problem i deras bostadsområde. 2001 var motsvarande andel 51 procent. De boende i Lövgärdet upplevde ingen egentlig skillnad. I övriga bostadsområden minskade emellertid andelen boende som uppfattade brott mot bilar som ett stort problem.

Svaren visade också att den allmänna tryggheten ökade i Rannebergen och Gårdsten mellan 2001 till 2004. Upplevelsen av trygghet var oförändrad i Angereds centrum. I Lövgärdet minskade upplevelsen av tryggheten under samma period. De boende som ansåg att det alltid eller ofta går att parkera bilen på en trygg parkeringsplats i sitt bostadsområde ökade markant mellan 2001 och 2004.

Resultatet av utvärderingen visade att boende i samtliga bostadsområden upplevde parkeringsplatserna som otryggare än tidigare. Malms slutsats blir att det finns anledning att tro att fastigheternas åtgärder ökat den upplevda otryggheten på Gunnareds parkeringsplatser. Enligt Malm kan en möjlig anledning till detta vara att den ökade belysningen på parkeringsplatserna medfört att boende som vistats där känt sig mer exponerade än tidigare för eventuella betraktare i den mörkare omgivningen. Naturligtvis kan det också finnas andra förklaringar till denna ökning.

Varje år genomförs en undersökning bland allmännyttans hyresgäster i hela Göteborg om bland annat trygghet och brottsutsatthet. Undersökningen sammanställs till ett så kallat Nöjt Boende Index. Enligt denna undersökning ökade tryggheten samtidigt som missnöjet med stöld och skadegörelse minskade i Gunnared mellan 2001 och 2004.

Ryd

Bakgrund

Bostadsområdet Ryd ligger i Linköping. Bostadsbebyggelsen domineras av flerbostadshus byggda under andra hälften av 1960-talet och början av 1970-talet. Området har hög omsättning på hyresgäster, en hög etnisk heterogen befolkningssammansättning och en låg grad av social kontroll. I Ryd finns ett flertal lägenheter för missbrukare vilket enligt närpolisen bidragit till en genomströmning av personer som i större utsträckning än andra kan vara motiverade att begå brott. Bostadsområdet har länge haft en hög andel bilbrott. Omkring 80 procent av brottsligheten i området utgörs av bilrelaterad brottslighet, cykelstölder, andra stölder och inbrott. Teoretiskt kan problematiken förklaras med rutinaktivitetsteorin³.

Under närpolisens första år arbetade Närpolis Väst i Linköping bland annat med att minska skadegörelse inom sitt område. Arbetet gav så goda resultat att polisen ville fortsätta med brottsförebyggande arbete. Eftersom problemet med bilbrottsligheten i bostadsområdet Ryd hade uppmärksamats beslöt man att rikta in sig på att arbeta mot bilbrott.

I maj 2003 tog närpolisen kontakt med ett kommunalt fastighetsföretag i Ryd med en önskan om att samarbeta i det brottsförebyggande arbetet. Polisen tog också kontakt med två försäkringsbolag för att få hjälp med det planerade arbetet. Projektgruppen kom att bestå av de tre företagen, närpolisen, Väg- och transportinstitutet och Linköpings universitet. Vid Linköpingspolisen finns sex turlag som arbetar med uttryckningstjänst. Turlagen fick information om projektet och samverkade med närpolisen och de aktiva deltagarna i projektet under tre veckor.

Åtgärder

Eftersom sommaren generellt är en brottsbelastad period av året inleddes arbetet under våren 2003. Följande åtgärder vidtogs under projekttiden:

3) Se kapitel 1.

- Informationsspridning
- Engagemang av de boende
- Distribution av rattkryckor
- Samverkan med uttrykningsenhetens poliser
- Bevakning av parkeringsplatser
- Kvällsvandringar
- Demonstration av bilbrott.

INFORMATIONSSPRIDNING

Till att börja med bjöd polisen in de boende i Ryd till informationsmöten. Syftet med mötena var att informera Ryds invånare om projektet och att få dem att engagera sig. Informationsträffarna tog i genomsnitt en och en halv timme och behandlade bland annat brottsligheten i Ryd jämfört med andra områden, gärningsmän och fördelarna med att använda rattkrycka.

ENGAGEMANG AV DE BOENDE

Efter informationsmötena fick 400 personer i Ryd skriftlig information vid två tillfällen i början av sommaren. I utskicken fanns information om projektet. De boende uppmanades att engagera sig i det bilbrottsförebyggande arbetet. På ett förtryckt formulär kunde invånarna kryssa för om de var intresserade av att engagera sig och komma på ett informationsmöte. 27 personer i Ryd engagerade sig aktivt i projektet. Polisen informerade dem om vilka åtgärder som skulle genomföras i bostadsområdet vid ett möte i början av sommaren 2003. De boende fick reda på vilka parkeringsplatser de skulle ansvara för. Deltagarna på mötet fick också kunskap om vilka gärningsmän som vanligen utför bilbrott och en aktuell bild av brottsstatistiken i Ryd.

Vid nästa möte i juni fick deltagarna aktuell statistik för den bilrelaterade brottsligheten. Samtidigt upprättades en telefonkedja. Polisen meddelade att fortsatt statistik skulle komma att skickas ut till deltagarna. Polisen informerade om att kvällsvandringar med polis och boende skulle genomföras i Ryd.

I augusti 2003 skickades ett nytt informationsbrev till de boende som engagerat sig. De informerades då om att den bilrelaterade brottsligheten minskat kraftigt. Antalet anmälda brott hade halverats.

Minskningen gällde både stöld ur och från bil och tillgrepp av bil. Polisen informerade om att det bilbrottsförebyggande arbetet skulle begränsas under höst- och vintermånaderna fram till våren 2004.

Under de tre sista månaderna av 2003 fick ett antal av de aktiva deltagarna i projektet och ett antal övriga boende skriftlig information om hur arbetet framskridit. De fick också statistik för den hittillsvarande projekttiden som jämfördes med samma period föregående år.

DISTRIBUTION AV RATTKRYCKOR

400 boende i Ryd fick ett erbjudande om en gratis rattkrycka mot att de visade upp sitt hyreskontrakt och brevet från polisen. 130 personer utnyttjade erbjudandet.

Polisen valde att komplettera distributionen på två sätt. Dels genom trafikkontroller, dels genom att lämna rattkryckor i brevlådor hos de boende i Ryd. Totalt delades 500 rattkryckor ut.

Under två dagar i början av september kombinerades en trafikkontroll i Ryd med utdelning av rattkryckor. De som körde äldre bilar⁴ och bodde på vissa adresser i Ryd fick en rattkrycka med uppmaningen att använda den. De fick även en kortfattad information om projektet. 234 stycken rattkryckor delades ut i samband med dessa kontroller.

De återstående rattkryckorna delades ut i en annan del av Ryd. Utdelningen skedde genom att rattkryckorna lades i brevlådor tillsammans med ett informationsbrev. I informationsbrevet beskrevs projektet och hur rattkryckan skulle användas. Den som inte ville ha rattkryckan hade möjlighet att lämna tillbaka den.

Valet av mottagare av rattkryckor skedde med hänsyn till bostädernas geografiska placering. Polisen vände sig framför allt till invånare i särskilt bilbrottsutsatta områden av Ryd. Utgångspunkten var att de som bor i bostadsområdets utkanter löper en större risk att utsättas för bilbrott eftersom det är lättare för en eventuell gärningsman att ta sig till och från dessa platser utan att bli upptäckt.

SAMVERKAN MED UTTRYKNINGSENHETENS POLISER

Mellan den 22 mars och den 9 maj 2003 samarbetade närpolisen

4) Svenska bilar ska sedan slutet av 1998 vara utrustade med ett elektroniskt stöldskydd vilket i princip innebär att de endast går att stjäla om gärningsmannen har tillgång till bilnyckeln.

med Linköpingspolisens ordningsenhet. Syftet med samarbetet var att analysera och kartlägga den bilrelaterade brottsligheten. De sex arbetslagen inom utryckningsenheten medverkade i det bilbrottsförebyggande arbetet bland annat genom att patrullera i området. De deltog också i riktade insatser mot särskilda personer och adresser i bostadsområdet Ryd för att minska antalet motiverade gärningsmän. Därutöver genomfördes nattliga trafikkontroller i Ryd då all utgående trafik kontrollerades.

BEVAKNING AV PARKERINGSPLATSER

I slutet av augusti kontaktade polisen deltagarna och bad om hjälp med att bevaka parkeringsplatser i Ryd under den kommande helgen. Ett tiotal av dem hjälpte till under fredag och lördag kväll, från klockan åtta till midnatt. Två polismän på cyklar patrullerade området mellan klockan åtta på kvällen och två på natten under de två dagarna. Inga bilbrott inträffade i Ryd under den aktuella helgen.

KVÄLLSVANDRINGAR

Två kvällsvandringar i bevakningssyfte genomfördes under september och oktober 2003. Vid första tillfället medverkade tio personer från Ryd. Vid det andra tillfället medverkade fjorton personer från bostadsområdet. Vandringarna genomfördes tillsammans med poliser som patrullerade på cykel.

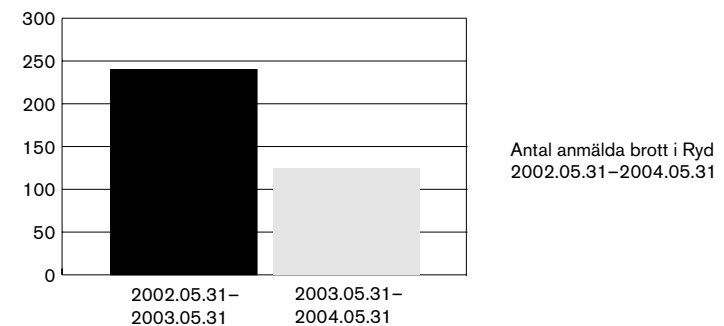
DEMONSTRATION AV BILBROTT

I mitten av december 2003 informerades väktare vid Linköpings universitet och säkerhetsansvariga för universitetet, Väg- och transportinstitutet och Linköpings universitetssjukhus om Ryd-projektet. De fick även se hur ett bilbrott kan gå till.

Utvärdering

EFFEKTER PÅ BILBROTTLIGHETEN

Utvärderingen av projektet visade att andelen polisanmälda brott närmast halverades under projekttiden. Redan efter insatserna under sommaren 2003 konstaterade de ansvariga för projektet att bilbrottsligheten halverats under perioden sedan projektet startade jämfört med motsvarande period året innan.

Under projekttiden har bilbrottsligheten också minskat i områden som angränsar till Ryd. Om det är följden av spridningseffekter⁵ från Rydprojektet eller har andra anledningar är enligt utvärderarna svårt att bedöma. Alternativa anledningar skulle kunna vara att personer som begår bilbrott avtjänat fängelsestraff eller av andra anledningar inte rört sig i områdena under den aktuella tidsperioden. Närpolisen uppskattar att antalet anmälda bilbrott överensstämmer väl med den verkliga brottsbilden, eftersom de flesta bilbrott anmäls. Undantagen är då brottsoffret inte kontaktar sitt försäkringsbolag eller då personer i kriminella kretsar utsätts för sådan brottslighet.

Även den totala anmälda brottsligheten i Ryd minskade under projektperioden. Året före projektet anmäldes 1 210 brott i Ryd medan det under projektet anmäldes 1 060 brott. Skillnaden mellan den tidigare och den senare siffran utgörs av minskningen av bilbrott samt ett trettiotal andra brott.

Förhoppningen från de ansvariga för projektet har varit att brottsligheten ska kunna hållas på en lägre nivå än tidigare. Flera av

5) För en förklaring av begreppet, se ordlistan i kapitel 1.

de boende i Ryd har framfört önskemål om att projektet ska fortsätta och att det också ska arbeta mot andra former av brottslighet och oroligheter i området. De flesta som tillfrågats har betonat vikten av att fortsätta samverkansarbetet och betydelsen av närvaron av kapabla väktare⁶.

INSTÄLLNINGEN HOS DE BOENDE OCH DE AKTIVA I PROJEKTET

400 enkäter delades ut till hushåll i Ryd. Svarefrekvensen blev drygt 30 procent. Fördelningen av enkäterna medförde en överrepresentation av dem som varit aktiva i projektet vilket inte var avsikten. Det medför enligt företaget Skill Studentkompetens AB som genomfört utvärderingen, en risk för att svaren om bland annat informationsmötena blivit mer positiva, eftersom de som inte engagerade sig i samband med dessa möten kan ha haft en mer negativ uppfattning. Därutöver har 20 av 100 enkäter avsedda för boende som fått en rattkrycka i brevlådan av misstag gått till personer som inte fått någon rattkrycka. Det medför att utvärderingen av denna insats fått ett något mindre säkert utfall.

Över tre fjärdedelar av dem som besvarat enkäten tyckte att den typ av insatser som gjorts i projektet varit bra. Bland dem som har eller har haft rattkrycka är siffran närmare 90 procent. Knappt 10 procent hade ingen uppfattning om de genomförda insatserna varit bra eller dåliga. De boende som varit engagerade i projektet upplevde att arbetet har gett resultat och att bilbroten har minskat. Inför framtiden hoppades de på att fler boende skulle engagera sig i det brottsförebyggande arbetet. Dessutom tyckte de att de gamla skrotbilar som står uppställda på parkeringsplatserna skulle transporteras bort eftersom de påverkar parkeringsplatserna på ett negativt sätt. De poängterade också att det skulle kunna vara bra att byta del av bostadsområde med varandra vid patrullering och kartläggning, eftersom det är lätt att bli ”hemmablind”.

De flesta som besvarat enkäten tyckte att de skriftliga utskicken var både intressanta och informativa. De som deltagit vid informationsmötena gav en övervägande positiv bild av dessa.

⁶ För en förklaring av begreppet, se rutinaktivitetsteorin i kapitel 1.

Som exempel på vad som upplevdes som positivt nämndes:

- Mötet med polisen och polisens synlighet
- Att få information om projektet
- Att öka sin kunskap
- Att träffa andra i projektet.

Några av de boende gav också exempel på vad de upplevde som mindre bra. Till exempel:

- Mötena hölls för sällan
- Mötena var för långa och höll för lågt tempo
- Det var svårt att förstå hur mycket som skulle krävas av dem som engagerade sig i projektet
- En person upplevde oklarheter om ”hur det skulle bli”.

Helhetsintrycket är enligt Skill Studentkompetens AB att de flesta boende uppfattat mötena som både informativa och intressanta. Utvärderingen ger uttryck för att informationsmöten är ett bra sätt att rekrytera personer till liknande projekt i framtiden. Det upplevdes som positivt att det var polisen som gav informationen.

Enkätundersökningen täckte endast in en dryg tiondel av dem som fått en rattkrycka genom projektet. Det är därför enligt Skill svårt att veta säkert hur de utdelade rattkryckorna kommit till användning. En utvärdering av användningen av rattkryckorna visar att de flesta som fått en rattkrycka också använt den, oavsett på vilket sätt de fått den. Hur långvarig denna effekt är går enligt Skill inte att bedöma.

De boende som engagerats sig i projektet tycker att personlig utdelning av rattkryckor genom dörrknackning eller genom utdelning vid trafikkontroller är de bästa metoderna. De har berättat att boende som fått rattkryckan i brevlådan upplevt detta som negativt. Några sådana uppgifter framkom emellertid inte i enkätsvaren från de boende.

När det gäller övriga samverkanspartners efterlystes en tätare kommunikation än under projektiden. Vikten av att mötas fysiskt så att gemensamma mål kan växa fram och uppkomna frågor venti-

leras betonades. Uppföljningsträffar med aktuell information om läget hade enligt ett par av de medverkande varit ett bra sätt för bostadsbolaget att kunna sätta in riktade insatser i olika delar av Ryd. I övrigt återkom samtliga samverkanspartners flera gånger till vikten av att sprida informationen. Media gavs en viktig roll för att visa människor att det är värt att engagera sig. Skolorna angavs som ett annat viktigt område för information.

Närpolisens egen utvärdering visade att distributionen av rattkryckorna med fördel kunde ha skett snabbare. Framför allt borde utdelningen ha föregåtts av en kartläggning av bilnehavet så att rattkryckorna verkligen hamnade hos dem som kunde ha ett behov av ett mekaniskt stölskydd. Utdelningen av rattkryckor i trafikkontroller upplevs som det bästa tillvägagångssättet att dela ut rattkryckor. En tillförlitlig utvärdering av användningsgraden hos denna kategori är emellertid svår att göra på grund av ett otillräckligt underlag. Polisens ambition var att dokumentera vilka som mottagit rattkrycka i trafikkontroller, deras bostadsadress i Ryd och bilens registreringsnummer. Denna dokumentation påbörjades men slutfördes inte. Kanske tog en del av bilisterna bara emot rattkryckan för att så snabbt som möjligt kunna lämna trafikkontrollen.

Genom en mer grundläggande utvärdering hade arbetet på ett tydligare sätt kunnat riktas mot bilägare och i synnerhet de bilägare som inte har garageplats.

Genom enkäter och intervjuer framkom tre primära önskemål inför det fortsatta arbetet:

- Fortsatt och utökad patrullering i området för att förebygga brott, gärna genom att låta projektet fortsätta
- Kontinuerliga avstämningsträffar och uppföljning med de engagerade under projektiden
- Insatser och möten ska annonseras i god tid.

Vardagsbrottsligheten kännetecknas av att det finns mönster för var och när brotten inträffar. Vissa platser och vissa tider är mer utsatta än andra. Vid undanskymda parkeringsplatser sker vanligen fler bilbrott än vid parkeringsplatser som exponeras för en daglig ström av människor. En ökad kännedom om bilbrottslighetens mönster kan

bidra till en effektivare användning av resurserna och en bättre uppföljning och utvärdering.

kapitel 5.

Avslutande diskussion

I Ryd var det polisen som tog initiativ till det brottsförebyggande arbetet. Det finns ingenting som hindrar att ett motsvarande projekt initieras och drivs av bostadsföretag eller någon annan inom det lokala näringslivet. I Gunnared var det fastighetsägarna som gick samman med åtgärder mot bilbrottslighet. Ett effektivt brottsförebyggande arbete bör med fördel bedrivas i samverkan med det lokala brottsförebyggande rådet och närpolisen. Det skapar en förankring och en bred uppslutning kring verksamheten och gynnar en fortsättning av det inledda arbetet.

Genom att sprida kunskap om brottsförebyggande arbete och kontinuerligt förse dem som ska delta i projektet med aktuell statistik över utvecklingen ökas deras medvetenhet och beredskap för att vidta åtgärder.

Ytterligare en effekt är att den sociala kommunikationen förbättras i området. En sådan förändring kan ha brottsförebyggande effekter i sig. Effekterna av ett boendeengagemang är såväl brottsförebyggande som trygghetsskapande och ekonomiskt lönsamt. Arbetet ska emellertid bedrivas på ett genomtänkt och ansvarsfullt sätt. Då privatpersoner engageras i arbetet för att förebygga brott måste alla inblandade vara på det klara med vad var och en ska göra och har rätt att göra. Om verksamheten bygger på någon form av patrullering aktualiseras en rad ställningstaganden, till exempel frågan om var gränsen för det offentliga ansvaret går. De boende kan göra sig skyldiga till felaktigt handlande eller råka illa ut i samband med en kvällsvandring. Här är det viktigt att samarbetet med polisen fungerar väl och att de boende fått tillräcklig kunskap och utbildning för att ha en god handlingsberedskap.

I Gunnared gick bostadsföretagen ihop och använde samma vaktbolag för övervakning av bostadsområdet. En sådan åtgärd medför att kostnaderna för bevakningen minskar vilket innebär att den brottsförebyggande effekten ökar. Behovet av att anlita bevakningsföretag kan emellertid minska genom miljömässiga och fysiska förbättringar av bostadsområdet.

Brott och otrygghet kan ibland förebyggas genom relativt små och enkla förändringar. Ett exempel är utomhusbelysningen på allmänna platser. Det behöver inte alltid handla om att installera mer och starkare belysning. Det kanske räcker med att placera belysning-

en på ett mer ändamålsenligt sätt. Moderna lampor är betydligt mer energisnåla än de äldre varför en starkare belysning inte behöver leda till en ökad energiåtgång. Vissa ombyggnader kan vara förhållandevis kostsamma då de genomförs. En sådan engångskostnad kan slås ut på många år varför den på sikt kan vara ekonomiskt lönsam för bostadsföretag.

Många åtgärder kan vara av teknisk natur. De bygger på att försvåra genomförandet av brott. Mer långsiktiga effekter utan risk för negativa konsekvenser fås genom att öka upptäcktsrisken. Det görs genom att förbättra synligheten och närheten mellan de boende i bostadsområdet. Genom att man vid planering, om- och tillbyggnad av bostadsområden utgår från ett närhets- och delaktighetsperspektiv ökar förutsättningarna för att minska brottslighet och öka tryggheten i området. Placeringen av en närlivsbutik, taxiplats eller gångväg kan ha stor betydelse.

Förebyggande arbete har stor betydelse

Bilbrottsligheten utgör en dominerande del av den anmälda brottsligheten. Bilbrott drabbar ofta människor i deras lokala miljö. Brottsligheten har också ofta sin grund i denna miljö. Rättsväsendets insatser räcker inte ensamma till för att komma till rätta med brottsligheten. Arbetet inom rättsväsendet är främst inriktat på insatser mot personer som redan begått brott. Då är emellertid skadan redan skedd. Det förebyggande arbetet är av avgörande betydelse för att komma till rätta med brottsligheten i samhället. Ett effektivt arbete mot bilbrottslighet bör grunda sig på lokala brottsförebyggande insatser. Ett framgångsrikt brottsförebyggande arbete kräver engagemang och handlingsvilja. Dessutom behövs kunskap om vilka åtgärder som såväl kortsiktigt som långsiktigt kan minska brottsligheten. Det lokala näringslivet har här en avgörande roll för att förebygga den brottslighet som förekommer i deras område. En samverkan mellan företag, privatpersoner, myndigheter och lokala brottsförebyggande råd är nödvändig för att skapa ett livskraftigt engagemang och ett effektivt brottsförebyggande arbete.

Ett välplanerat bostadsområde är attraktivt att bo i. Det leder till ett ökat engagemang av de boende i den egna närmiljön. Det öka-

de engagemanget minskar i sig riskerna för brott och andra problem i bostadsområdet. Brottsförebyggande arbete lönar sig för alla. En minskning av brottsligheten i ett bostadsområde ger en tryggare miljö. Det ger i sin tur nöjdare hyresgäster som i högre utsträckning väljer att bo kvar. Dessutom ger den minskade brottsligheten minskade kostnader för skadegörelse och ökade fastighetsvärden.

Det är svårt att skapa en enhetlig mall för hur ett lokalt brottsförebyggande arbete ska bedrivas. Arbetet måste utformas efter den aktuella problembilden och de lokala förutsättningarna. Gunnared och Ryd är två goda exempel på hur effektivt bilbrottsförebyggande arbete kan bedrivas. Målet med arbetet i de båda bostadsområdena har varit att minska antalet bilrelaterade brott genom en rad förebyggande åtgärder, vilket också blev resultatet. Det som kännetecknar projekten är att de genomförts i samverkan mellan boende, företag och organisationer med ett gemensamt intresse av att den bilrelaterade brottsligheten minskas. De som varit engagerade i projektet har uttryckt en önskan om att fortsätta arbetet. Samverkansarbetet har lett till bättre kontakt mellan aktörerna.

Projekten skiljer sig åt beträffande utformningen av åtgärderna. Det som förenar dem och som särskilt bör lyftas fram är det engagemang som väckts hos de boende i områdena. De boendes engagemang medverkar till att förebygga brott, öka tryggheten i området och till ekonomiska besparingar. Betydelsen av engagerade boende är särskilt märkbar i utsatta bostadsområden. En ökad trygghet och trivsel kan även i övrigt ge bostadsföretagen ”goodwill”. Det arbete man lägger ner visar att man bryr sig om de boendes problem. Det lokala näringslivet kan också gynnas av åtgärderna. Ett tryggare bostadsområde ger fler och nöjdare lokalhyresgäster. Ett väl genomtänkt arbete som kontinuerligt följs upp har goda förutsättningar att ge goda resultat även i ett längre perspektiv.

Referenser och mer information

Referenslista och annan litteratur

Brottsförebyggande rådet (2002). *Bebyggelseinriktade åtgärder mot brott och otrygghet*. Stockholm: BRÅ.

Brottsförebyggande rådet (2003). *Brottsförebyggande insatser i ut-satta områden*. En studie av storstadsarbetet. Stockholm: BRÅ.

Brottsförebyggande rådet (2004a). *Brottsutvecklingen i Sverige 2001–2003*. Rapport 2004:3 Stockholm: BRÅ.

Brottsförebyggande rådet (2002a). *Det går att reducera bilbrottslighet. Ett idédokument*. Stockholm: BRÅ.

Ulf Malm/Malm Kommunikation AB (2004). *Fastighetsägare i samarbete för minskad bilbrottslighet*. Göteborg: Malm Kommunikation AB.

Brottsförebyggande rådet (2004). *Kort om bilbrott*. Stockholm: BRÅ.

Brottsförebyggande rådet (2004b). *Säkrare parkeringsplatser. Handbok med checklista som hjälper dig att förebygga bilbrott*. Stockholm: BRÅ. Fritzes.

Brottsförebyggande rådet (2000). *Grannsamverkan, Lokalt brottsförebyggande arbete*. Idéskrift 6. Stockholm: BRÅ.

Brottsförebyggande rådet (2000). *Utvärdering och dokumentation, Lokalt brottsförebyggande arbete*. Idéskrift 4. Stockholm: BRÅ.

Polisinspektör Ulf Andersson, Närpolisområde Linköping Väst (2004). *Bilrelaterad brottslighet i Linköping, stadsdelen Ryd och Slutrapport – Bilbrottsprojekt i närpolisområde väst i Linköping*. Linköping: Närpolisområde Väst.

Skill Studentkompetens AB (2004). *Utvärdering av Bilbrottsprojektet i stadsdelen Ryd i Linköping*. Linköping: Skill Studentkompetens AB.

Mer information

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) är en myndighet under justitiedepartementet. BRÅ:s uppgift är att främja brottsförebyggande arbete genom utveckling, utvärdering, forskning och information inom det kriminalpolitiska området. BRÅ ansvarar också för Sveriges officiella kriminalstatistik.

Stöd till det lokala brottsförebyggande arbetet är en av BRÅ:s huvuduppgifter. På www.bra.se finns en avdelning med information som riktar sig till lokala brottsförebyggande aktörer. Avdelningen innehåller bland annat nyheter, projektbeskrivningar, information om ekonomiskt stöd till brottsförebyggande projekt och kontaktuppgifter till de lokala brottsförebyggande råden.

Bilprojektet är ett samverkansuppdrag mellan BRÅ och Rikspolisstyrelsen i syfte att genomföra en nationell strategi för att minska den nationella bilbrottsligheten. Bilprojektet startade i juni 2003 och är ett regeringsuppdrag som pågår fram till och med juni 2006. Arbetet sker i samverkan med berörda problemägare och aktörer inom den offentliga sektorn såväl som inom näringslivet. Arbetet bedrivs både på nationell och lokal nivå. Bilprojektet kan nås på BRÅ:s webbplats www.bra.se/minskabilbrott

Aktuell statistik över den lokala bilbrottsligheten (LUPP) som går att följa månadsvis finns på webbadressen: <http://statistik.bra.se/lupp/index.do>. LUPP står för Lokalt Uppföljnings- och Prognosprocedur och ger möjlighet att göra prognoser baserade på de tre senaste årens anmälda brott. LUPP kan användas som ett underlag för när förebyggande insatser lämpligen bör sättas in och vid utvärderingen av effekterna av insatta åtgärder.

Tidigare utgivna idéskrifter:

- Idéskrift 1. Bygga upp lokalt brottsförebyggande arbete.
- Idéskrift 2. Kartläggning, problemanalys & prioriteringar.
- Idéskrift 3. Brottsförebyggande åtgärder i praktiken.
- Idéskrift 4. Utvärdering & dokumentation.
- Idéskrift 5. Brott på karta.
- Idéskrift 6. Grannsamverkan.
- Idéskrift 7. Brottsförebyggande arbete i skolan.
- Idéskrift 8. Lupp. En lokal uppföljnings- och prognosprocedur i problemorienterat arbete mot brott.
- Idéskrift 9. Att förebygga våld mot kvinnor i nära relationer.
- Idéskrift 10. Föräldrastöd i teori och praktik.
- Idéskrift 11. Tio lokala brottsförebyggande råd
- Idéskrift 12. Brottsförebyggande arbete i praktiken.
- Idéskrift 13. Klotterförebyggande åtgärder.

